

Tisková zpráva

Ochota přijmout zaměstnání – léto 2024

- ⊗ Nejmenší překážkou pro přijetí nabídky zaměstnání je potřeba zaučení či rekvalifikace (87 % by přijalo nabídku), na dalších místech je práce přesčas (66 %), vyšší pracovní tempo (59 %), nižší kvalifikace (58 %) a zkrácený úvazek (57 %).
- ⊗ Největší překážkou by byla nutnost přestěhování (80 % by nepřijalo), delší, např. dvouhodinové denní dojíždění (78 %), horší pracovní podmínky (76 %), práce v cizině (64 %) a nižší plat (64 %).
- ⊗ Od minulého šetření v roce 2020 na hranici statistické významnosti klesla ochota přijmout zaměstnání spojené s určitými podmínkami u šesti z jedenácti zkoumaných položek. To zřejmě souvisí s poklesem obav z růstu nezaměstnanosti. Ochota se naopak významně zvýšila u „zkráceného úvazku“ (o 12 procentních bodů) a u „práce v zahraničí“ (o 5 procentních bodů).
- ⊗ Při ztrátě zaměstnání by sedm z deseti dotázaných hledalo konkrétní práci, zbytek jakoukoliv práci. Oproti roku 2020 se výrazně snížil podíl těch, kteří by rozhodně hledali konkrétní práci (o 11 procentních bodů).

Zpracoval.

Milan Tuček

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 586

V rámci výzkumu, který proběhl letos v červnu až v srpnu 2024, položilo CVVM respondentům baterii otázek, která zjišťovala, zda by v případě nezaměstnanosti přijali zaměstnání vyžadující jisté ústupky, jako např. práci přesčas, v noci nebo o víkendech či vyšší pracovní tempo,¹ a dále otázku, jakou práci by dotázaný hledal při ztrátě zaměstnání (konkrétní – jakoukoli). Naposledy byly tyto otázky položeny v roce 2020. Tato zpráva navazuje na tiskovou informaci věnovanou míře nezaměstnanosti a odhadům vývoje nezaměstnanosti.²

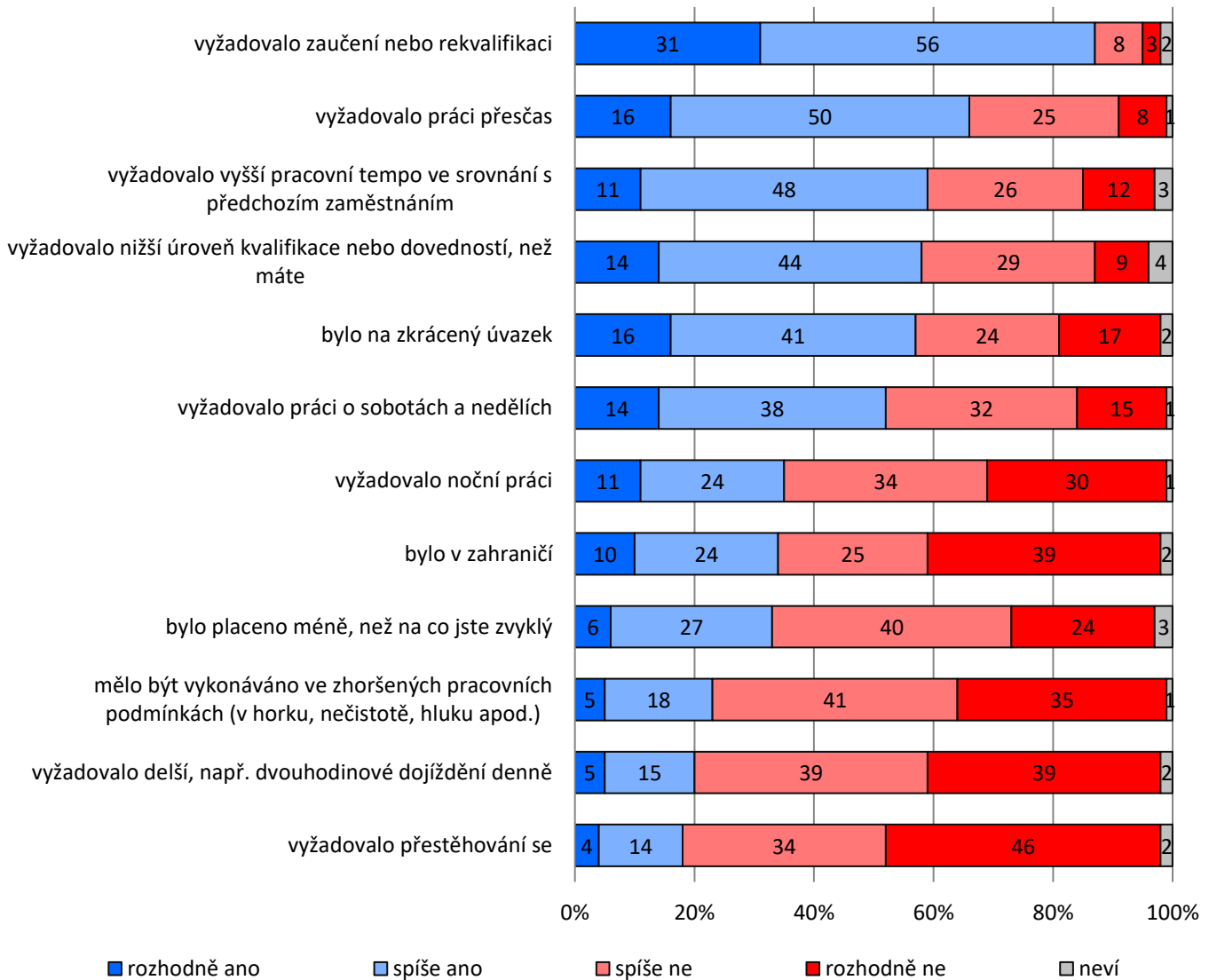
Výsledky zachycené v grafu 1 ukazují, že významně nejmenší překážkou pro přijetí eventuální pracovní nabídky představuje potřeba zaučení nebo rekvalifikace (celkem 87 % by s přijetím takového zaměstnání souhlasilo, 11 % nikoliv). Dvě třetiny dotázaných by neměly problém s prací přesčas (66 % : 33 %). Téměř tři pětiny dotázaných by neměly problém se zvýšeným pracovním tempem (59 % : 38 %), s případným sestupem v kvalifikační úrovni vykonávané práce (58 % : 38 %) a s prací na zkrácený úvazek (57 % : 41 %). Pro nadpoloviční podíl dotázaných by byla přijatelná také práce o víkendech (52 % : 47 %).

U všech ostatních uvažovaných podmínek spojených s přijetím nového zaměstnání více či méně výrazně převládal nesouhlas. U noční práce jako podmínky přijetí nového zaměstnání byl poměr odpovědí 35 % : 64 %. Práci v zahraničí by akceptovala třetina dotázaných (34 % : 64 %), prakticky stejný podíl byl ochoten přijmout hůře placené zaměstnání (33 % : 64 %). Ani ne čtvrtinová míra souhlasu byla zjištěna u ochoty přijmout práci ve zhoršených pracovních podmínkách (23 % : 76 %). Pětina dotázaných by byla ochotna absolvovat pravidelné delší než dvouhodinové dojíždění za prací (20 % : 78 %) a přestěhování se za prací (18 % : 80 %).

¹ Znění otázky: „Přijal byste v případě nezaměstnanosti zaměstnání, které by a) vyžadovalo nižší úroveň kvalifikace či dovedností než máte, b) vyžadovalo zaučení či rekvalifikaci, c) mělo být vykonáváno ve zhoršených pracovních podmínkách (v horku, nečistotě, hluku apod.), d) bylo placeno hůře, než jste zvyklý, e) vyžadovalo vyšší pracovní tempo oproti předchozímu zaměstnání, f) vyžadovalo práci přesčas, g) vyžadovalo noční práci, h) vyžadovalo práci o víkendech, i) vyžadovalo delší, např. dvouhodinové dojíždění denně, j) vyžadovalo přestěhování se, k) bylo v zahraničí, l) bylo na zkrácený pracovní úvazek.“

² Viz "Česká veřejnost o nezaměstnanosti – léto 2024" na <https://cvvm.soc.cas.cz/images/articles/files/5878/eu241003.pdf>

Graf 1: Přijal byste zaměstnání, které by...? (v %)

Pozn.: Položky jsou řazeny sestupně podle součtu odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“. Nejsou zde zahrnuti respondenti, kteří spontánně uvedli, že se jich otázka netýká (např. důchodci, kteří uvedli, že již nebudou pracovat, či studenti, kteří nebyli nikdy zaměstnaní) – 156 dotázaných.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 10.6. – 27.8. 2024, 922 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Při porovnání odpovědí ekonomicky aktivních s odpověďmi aktuálně nezaměstnaných dotázaných (31 respondentů) jsme zjistili rozdíly u všech dotazovaných položek, především na úrovni „rozhodného (ne) souhlasu“ - zhruba v řádu deseti procent. Vyšší to bylo jen u ochoty pracovat na zkrácený úvazek („rozhodně ano“ zde uvedlo 43 % nezaměstnaných proti 13 % ekonomicky aktivních) a u přestěhování (20 % : 3 %).

Sociodemografické charakteristiky ovlivňují míru ochoty podle očekávání, ale rozdíly v odpovědích nejsou až tak významné. Speciálně jsme se podívali na (ne)ochotu pracovat na zkrácený úvazek, protože zkrácené úvazky jsou v řadě západních zemí daleko častěji využívanou formou zaměstnání umožňující harmonizaci pracovního a rodinného života. V názorech našich dotázaných se ale očekávaný genderový rozdíl významně neprojevuje. Rozhodně ano by zkrácený úvazek akceptovalo 13 % mužů a 20 % žen, rozhodně ne 20 % mužů a 16 % žen. Větší rozdílnost je podle věku. Ve věkové kategorii 30-44 let by zkrácený úvazek odmítlo 21 % a kategorii 45-59 let 27 %, kdežto v kategorii do 30 let a nad 60+ let to bylo 10 %.

Faktorová analýza dané baterie pracovních podmínek odhalila čtyři (více méně očekávané) obecné dimenze zkoumané problematiky: vnějškové (fyzické a časové) pracovní podmínky (přesčasy, víkendy, noční práce, vyšší tempo, horší prostředí), prostorovou vzdálenost pracoviště (dojíždění, stěhování, zahraničí) a kvalifikačně finanční podmínky (neuplatnění kvalifikace, nižší plat, částečný úvazek), nutnost rekvalifikace vytvořila vlastní faktor. Faktorová analýza vyčerpala 60 % variance odpovědí.

Následující tabulka 1 ukazuje časový vývoj ochoty přijmout zaměstnání za různých podmínek. Při šetření v roce 2018 byla míra nezaměstnanosti 3,0 % a byl přebytek nabídky volných míst. To se nepochybně podepsalo na snížení ochoty dotázaných přijmout práci s určitými nevýhodnými parametry. Koronavirus poté zvýšil nezaměstnanost o třetinu, ovšem veřejnost očekávala tehdy její výrazné zvýšení. To se nepochybně promítlo do nárůstu ochoty u sedmi z jedenácti zjišťovaných položek v roce 2020. V tabulce je vyznačeno, jak se míra ochoty snižovala od roku 2012, kdy byla nezaměstnanost sedmiprocentní, po rok 2018, aby v roce 2020 došlo k obrácení (nebo alespoň zastavení) trendu. K největšímu nárůstu o 7 procentních bodů došlo v roce 2020 u hůře placeného zaměstnání a u práce o víkendech, o 6 procentních bodů vzrostla ochota pracovat v zahraničí a vyšším pracovním tempem, o 5 procentních bodů ochota dlouhého dojíždění a pracovat přesčas a o 4 procentní body ochota případného zaučení či rekvalifikace. V letošním roce je nezaměstnanost na stejné úrovni jako v 2020 (srpen 3,8 %), ale očekávání veřejnosti, že se během nejbližších let zvýší, jsou výrazně nižší (39 % : 72 %),³ takže logicky došlo ke snížení ochoty u většiny dotazovaných položek, i když vesměs na úrovni statistické chyby. Naopak k nárůstu ochoty došlo u práce na zkrácený úvazek (výraznému, o 12 procentních bodů) a u práce v zahraničí (5 procentních bodů).

Tabulka 1: Přijal byste zaměstnání, které by ...? (časové srovnání v %)

	V/03	V/04	V/05	IX/06	VI/08	IX/10	VI/11	VI/12	VI/13	VI/15	VI/18	VII/20	VII/24
vyžadovalo zaučení nebo rekvalifikaci	80		80	81	80	87	87	91	86	86	82	86	87
vyžadovalo práci přesčas	68	69	74	74	66	76	75	79	76	76	64	69	66
vyžadovalo vyšší pracovní tempo ve srovnání s předchozím zaměstnáním	68	66	69	68	60	74	74	76	74	71	56	62	59
vyžadovalo nižší úroveň kvalifikace nebo dovedností, než máte	57	59	64	61	59	72	76	76	77	71	62	62	58
bylo na zkrácený pracovní úvazek	37	42	46	34	33	50	49	58	55	49	44	45	57
vyžadovalo práci o sobotách a nedělích	49	47	54	55	43	58	60	65	59	60	50	57	52
vyžadovalo noční práci	39	39	45	45	33	49	52	54	51	48	38	39	35
bylo v zahraničí	31	28	31	22	18	23	27	25	27	30	23	29	34
bylo placeno méně, než na co jste zvyklý	25	30	33	32	23	48	48	57	54	41	24	31	33
mělo být vykonáváno ve zhoršených pracovních podmínkách	20	22	25	25	22	34	37	39	40	36	24	26	23
vyžadovalo delší, např. dvouhodinové dojíždění denně	20	20	24	21	17	24	25	23	27	27	17	22	20
vyžadovalo přestěhování se	18	16	18	12	10	13	16	16	16	20	16	19	18

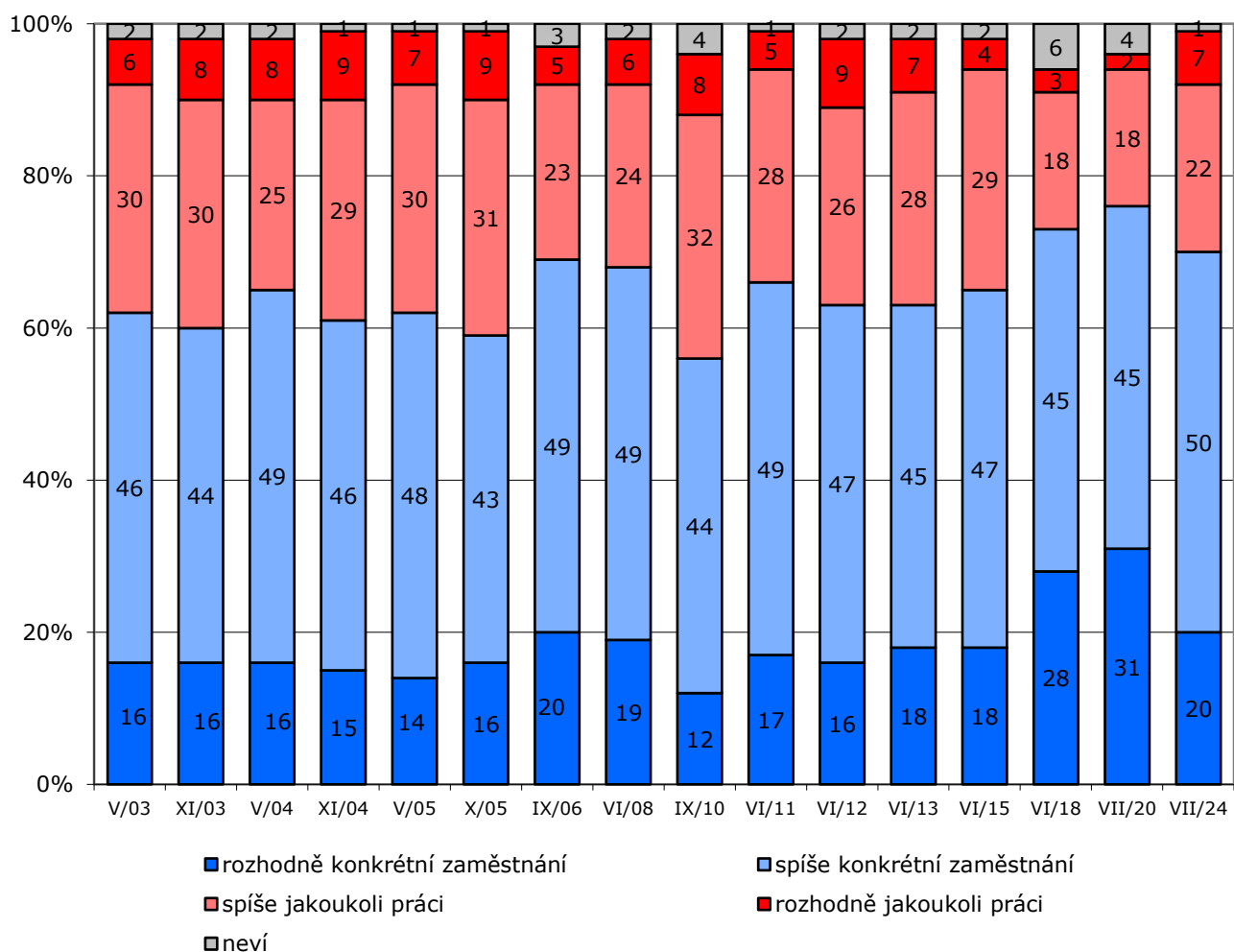
Pozn.: V tabulce jsou uvedeny součty procentuálních podílů odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“ (přijal by práci za uvedených podmínek). Nejsou zahrnuti respondenti, kteří sami spontánně uvedli, že se jich příslušná otázka netýká.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

³ Viz "Česká veřejnost o nezaměstnanosti – léto 2024" na <https://cvvm.soc.cas.cz/images/articles/files/5878/eu241003.pdf>

Druhou otázkou jsme zjišťovali, jak by si ekonomicky aktivní dotázaní (N=512) počínali při hledání zaměstnání v případě, kdyby současné zaměstnání museli opustit (viz graf 2). Více než dvě třetiny dotázaných (70 %) by se soustředily na hledání konkrétního typu práce, přičemž 20 % by se orientovalo výhradně tímto směrem (odpověď „rozhodně konkrétní zaměstnání“). Tři desetiny ekonomicky aktivních (29 %) by naopak hledala jakoukoli práci. Aktuální data ve srovnání se šetřením z roku 2020 vykazují výrazný rozdíl právě v „hledání konkrétní práce“ – poklesu odpovědi „rozhodně“ o 11 procentních bodů, nárůst o 5 bodů u odpovědi „spíše“. O 9 procentních bodů se celkově zvýšil podíl těch, kteří by hledali jakoukoli práci.

Graf 2: Hledání práce v případě nezaměstnanosti (v %)⁴

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost. Poslední výzkum 10.6. - 27.8. 2024, 512 ekonomicky aktivních respondentů z reprezentativního souboru 972 obyvatel ČR starších 15 let, osobní rozhovor.

Podobně jako u předchozí baterie otázek jsme zjišťovali, do jaké míry je představa o případném hledání nové práce podmíněna socioprofesioním zařazením dotázaného. Údaje dokládají, že čím vyšší kvalifikaci či postavení v řídicí struktuře, resp. v podnikatelské sféře mají, tím by se dotázaní více snažili získat konkrétní zaměstnání (dá se předpokládat, že by šlo o zaměstnání v odpovídající profesi či s odpovídajícím funkčním zařazením). V číslech: lidé

⁴ Znění otázky: Pokud byste ztratil práci, hledal byste rozhodně konkrétní zaměstnání, spíše konkrétní zaměstnání, spíše jakoukoli práci, nebo rozhodně jakoukoli práci?%⁴

s vyučením by hledali „rozhodně konkrétní zaměstnání“ v 12 % („spíše konkrétní“ v 34 %), lidé s maturitou „rozhodně“ v 18 % („spíše“ v 60 %), lidé s vysokou školou „rozhodně“ v 30 % („spíše“ v 57 %).

Rozdílnost mezi hledáním konkrétní práce a přijetím jakékoliv práce se promítla do ochoty přijmout některé nevýhodné parametry práce. Není to ovšem tak, že ti, kteří by při ztrátě zaměstnání hledali jakoukoli práci, by byli ochotni pracovat za zcela nevhodných podmínek.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	<i>Naše společnost, v24-06</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR.</i>
Termín terénního šetření:	<i>10.6.-27.8. 2024</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Vážení dat:	<i>Vzdělání X NUTS 2, věk X NUTS2, pohlaví X kraj, věk X vzdělání, věk X velikost místa bydliště</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr a převážení:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>922</i>
Počet tazatelů:	<i>78</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>EV.4, EV.6, EV.7, EU.102</i>
Kód zprávy:	<i>eu241004</i>
Zveřejněno dne:	<i>4. 10. 2024</i>
Zpracoval:	<i>Milan Tuček</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

|